

Οι εγκαταστάσεις της καινοτομίας και της αυτοανανέωσης *

Του Κωνσταντίνου Ι. Παναγόπουλου, Ομότιμου Καθηγητή Ε.Μ.Π., Γεν. Δ/ντή Τ.Π.Π.Α.

Το Τεχνολογικό Πολιτιστικό Πάρκο Λαυρίου (ΤΠΠΑ) ιδρύθηκε στις αρχές του 1993 στις εγκαταστάσεις και τους χώρους της παλαιάς Γαλλικής Εταιρείας Μεταλλείων Λαυρίου (ΓΕΜΛ). Ενδιαφέρει ο τρόπος με τον οποίο αποφασίστηκε η ίδρυσή του. Και αυτό διότι παρουσιάζει ιδιαιτερότητες που δεν είχαν παρατηρηθεί στο κοινό γενικό σκεπτικό ίδρυσης άλλων τεχνολογικών πάρκων διεθνώς.

Η πρόθεση διάσωσης των εγκαταστάσεων της Γαλλικής Εταιρείας Μεταλλείων Λαυρίου, που ήταν και το πρώτο κίνητρο που προκάλεσε ενδιαφέρον για την περιοχή (οι μεταλλουργικές δραστηριότητες στους χώρους αυτούς είχαν διακοπεί οριστικά περί το τέλος του 1989) οδήγησε αρχικά στην προφανή και κοινώς αποδεκτή πρόταση για την ίδρυση, στους συγκεκριμένους χώρους, μουσείου Μεταλλείας - Μεταλλουργίας. Και η γειτνίαση με το γνωστό Αρχαίο Μεταλλευτικό και Μεταλλουργικό Λαύριο, αλλά και η μακροχρόνια ανάπτυξη σχετικών δραστηριοτήτων στους συγκεκριμένους χώρους, κατά το νεότερο Λαύριο, με τα συναφή κατάλοιπα, θεμελιώναν και τεκμηριώναν την πρόταση αυτή.

Η λεπτομερέστερη όμως ενασχόληση με το πρόβλημα της διάσωσης οδήγησε στη διατύπωση ερωτημάτων σχετικών με τον ιστορικό ρόλο της βιομηχανίας αυτής και ιδιαίτερα με τους λόγους της μακρόβιας λειτουργίας της.

Το κρίσιμο ερώτημα ήταν αν ο συγκεκριμένος χώρος, με το περιεχόμενό του και τη δομή του, μπορούσε να οδηγήσει σε νέα αυτοδύναμη χρήση. Όχι μια χρήση που να εξυπηρετεί αποκλειστικά την διάσωση. Όχι μόνο δηλαδή μουσείο. Ούτε μια χρήση που να βελτιώνει την παλιά. Αλλά μια χρήση που να προκύπτει από τον ίδιο το χώρο και ταυτόχρονα να ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένο και σύγχρονο οικονομικό ή κοινωνικό αίτημα. Αν ο ίδιος αυτός δομημένος χώρος έκρυβε στο εσωτερικό του δυνατότητες συνέχειας. Αν δηλαδή μπορούσε να αρθρωθεί με το παρόν.

Και αυτό διότι η μακρόβια λειτουργία της ΓΕΜΛ είχε εισαγάγει και κυρίως κληροδοτήσει στον βιομηχανικό κλάδο της χώρας, μπορεί να υποστηρίξει κάποιος, πρακτικές, σύμφυτες με την ουσία της βιομηχανίας. Η διοίκηση της ΓΕΜΛ επεδίωκε πάντοτε τη συνέχεια κυρίως μέσα από εκσυγχρονισμούς της εφαρμοζόμενης τεχνολογίας. Για τις δύσκολες περιστάσεις είχε υιοθετήσει, ως πάγια τακτική, τη στρατηγική αρχή της αυτοανανέωσης. Είχε έτσι κατορθώσει να λειτουργήσει την επιχείρηση για πάνω από 110 χρόνια.

Όμως η αρχή αυτή, η εφαρμογή δηλαδή καινοτομιών αυτοανανέωσης, στην περίπτωση της τελευταίας σοβαρής κρίσης της ΓΕΜΛ, που είχε αρχίσει από την δεκαετία του 1970, φαίνεται ότι είχε φτάσει στα όριά της φαίνεται ότι είχε εξαντλήσει το δυναμικό της. Και η ΓΕΜΛ το 1981 διέκοψε οριστικά την παραγωγή της.

Με το κλείσιμο της ΓΕΜΛ, αυτό που συνέβη ήταν η ουσιαστική ανατροπή των οικονομικών μεγεθών με άμεσες επιπτώσεις στην περιοχή. Εκτός όμως από το αρνητικό αυτό δεδομένο ταυτόχρονα παρατηρήθηκε η αναγνώριση και η απελευθέρωση ενός συγκεκριμένου τρόπου δράσης από τον συγκεκριμένο του στόχο. Δηλαδή της διαδικασίας αξιοποίησης της επιστήμης και της τεχνολογίας μέσα από την αρχή της αυτοανανέωσης από τη μεταλλευτική και μεταλλουργική εκμετάλλευση του ορυκτού δυναμικού της Λαυρεωτικής. Σταμάτησε η παραγωγή μεταλλευμάτων και μετάλλων και απελευθερώθηκε, και επομένως κληρονομήθηκε, ο τρόπος σκέψης που την επεδίωκε. Αποδεσμεύθηκαν από τον στόχο τους μια σειρά από συγκεκριμένες κινήσεις ή τα βήματα μιας συστηματοποιημένης διαδικασίας που είχε καλλιεργηθεί για μεγάλο σχετικά χρονικό διάστημα και είχε ενσωματωθεί στον χώρο και τους εργαζομένους. Και ασφαλώς στην κοινωνία του Λαυρίου και της ευρύτερης Λαυρεωτικής, ως τρόπος προσέγγισης του προβλήματος της παραγωγής.

Κληρονομήθηκε επομένως ένας τρόπος, μια μέθοδος, μια λογική επιχειρηματικής δράσης απαλλαγμένος από το σκοπό του, από τη χρήση του. Επομένως έτοιμος, διαθέσιμος για νέα χρήση. Το θέμα πλέον δεν ήταν στρατηγική για καινοτομίες, αλλά περισσότερο καινοτομία στην αναζήτηση νέων χρήσεων, στη στρατηγική προσανατολισμού σε νέα επιχειρηματική δραστηριότητα.

Συστατική προϋπόθεση της λογικής αυτής ήταν να διατηρηθεί και αξιοποιηθεί το προνόμιο της κληρονομιάς. Προϋποθέσεις αποτελεσματικότητας θα ήταν:

- Η συνάφεια του αντικειμένου της νέας χρήσης με τα αντικείμενα του παρελθόντος.
- Αναζήτηση αναλογιών των νέων μονάδων με τις παλαιές ως προς το σχεδιαστικό τους περιεχόμενο.
- Έμφαση περισσότερο στη σκέψη για παραγωγή και λιγότερο στην ίδια την παραγωγή, ως αίτημα εκσυγχρονισμού.

Ο νέος αυτός προσανατολισμός οδήγησε στην απόφαση να προταθεί η ίδρυση «πάρκου τεχνολογίας».

Το ΕΜΠ που επεξεργάστηκε την πρόταση προσδιόρισε και τις μεταβλητές στη βάση των οποίων θα μπορούσε να γίνει η μετάβαση από μια παραδοσιακή βιομηχανία σε πάρκο τεχνολογίας. Πρώτα εντοπίζοντας και διαφυλάσσοντας, στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό, τις σχεδιαστικές ευχέρειες του κτιριακού συγκροτήματος και έπειτα επιτυγχάνοντας συνέχειες ανάμεσα στη μεταλλουργία και τα νέα υλικά, τον εμπλουτισμό των μεταλλευμάτων και τις σύγχρονες περιβαλλοντικές τεχνικές, την γεωλογία - κοιτασματολογία και την αποκατάσταση των εδαφών, τα παλαιά εργαστήρια μεταλλουργικών προσδιορισμών και τις σύγχρονες μονάδες πιστοποίησης κ.λ.π.

Επρόκειτο για εκσυγχρονισμό ο οποίος δεν ακολούθησε το δυτικό πρότυπο, αφού μέχρι εκείνη τη στιγμή δεν είχε ιδρυθεί, στις ανεπτυγμένες δυτικές χώρες, πάρκο τεχνολογίας σε εγκαταστάσεις παλαιών βιομηχανιών.

Δεν είναι τυχαίο ότι η χρηματοδότηση για την ίδρυση του ΤΠΠΛ δεν έγινε από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας, την καθ' ύλην αρμόδια υπηρεσία για τεχνολογικά πάρκα, αλλά από την Περιφέρεια Αττικής. Και αυτό τελικά που χρηματοδοτήθηκε δεν ήταν δομές ή υποδομές «πάρκου τεχνολογίας» αλλά αποκατάσταση κτιρίων παραδοσιακής βιομηχανίας. Προσπάθεια δηλαδή περιφερειακής ανάπτυξης σε πεδίο άλλου κλάδου από εκείνο των «πάρκων τεχνολογίας».

Δεν μπορούσε να γίνει κατανοητό από τις υπηρεσίες της πολιτείας, τις αρμόδιες για τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό της χώρας, πώς ήταν δυνατόν να προωθηθεί εκσυγχρονισμός επιχειρηματικού χαρακτήρα εκτός των εισαγομένων δυτικών προτύπων ως συνέχεια μιας συγκεκριμένης βιομηχανικής εμπειρίας της χώρας. Ή τουλάχιστον προτύπων που, για την ακρίβεια, η προέλευσή τους κρατάει από τη Δύση αλλά εν τω μεταξύ είχαν υποστεί παραλλαγές, αφομοιώσεις, μεταλλάξεις και είχαν διαμορφωθεί σε πραγματικότητες που ανταποκρίνονταν στις ιδιαιτερότητες του χώρου και της κοινωνίας του Λαυρίου.

Και ακόμη, με την υιοθέτηση της πρότασης για την ίδρυση μουσείου μεταλλείας - μεταλλουργίας μέσα στο συγκεκριμένο χώρο το τεχνολογικό πάρκο Λαυρίου θα έφερνε στο προσκήνιο από το εγγύτερο και απώτερο παρελθόν ιδέες, υποθέσεις, όργανα, μηχανήματα, ως πεδίο έμπνευσης, ως σημεία αναφοράς, ως κοινωνική εμπειρία που κατακτήθηκε μέσα στη λειτουργία της βιομηχανικής πρακτικής.

Διαμορφώθηκε τελικά η πρόταση: Να αποκατασταθούν τα κτίρια και οι εγκαταστάσεις της «Γαλλικής Εταιρείας Μεταλλείων Λαυρίου» και ως νέες χρήσεις να ιδρυθούν «Πάρκο τεχνολογίας» και «Μουσείο τεχνολογίας».

Την πρόταση αυτή εισηγήθηκε το ΕΜΠ στην Πολιτεία με στόχο την αποκατάσταση και αξιοποίηση των εγκαταστάσεων της ΓΕΜΛ και στην Περιφέρεια Αττικής για την χρηματοδότηση της ίδρυσης του ΤΠΠΛ.

Τα στοιχεία που ακολουθούν παρουσιάζουν την κατάσταση στην οποία βρίσκεται σήμερα το ΤΠΠΛ.

- Έκταση: Έχουν αποκατασταθεί 80 στρέμματα. Συνολική έκταση ΓΕΜΛ, 250 στρέμματα.
- Κτίρια: Έχουν αποκατασταθεί 15.000 τετραγωνικά μέτρα. Σύνολο ΓΕΜΛ, 45.000.
- Χρήσεις: Σύγχρονες τεχνολογίες. Υπηρεσίες.
- Εγκαταστημένες επιχειρήσεις: 22.
- Προσωπικό: 200 άτομα. 5

* Το συγκεκριμένο άρθρο δημοσιεύτηκε στις σελίδες του ιστοχώρου «Αγορά Ιδεών»

